

Det jødiske nytår - rosh ha-shanah. Nu holder jøderne nytår med horn og honning. Her er fire ting, du bør vide om højtiden.

Fredag aften begynder det jødiske nytår.

Dem er der faktisk fire af. Og hvad har Leonard Cohen, et fiskehoved, honning og livets bog med højtiden at gøre?

Benjamin Krasnik
Journalist

Jødisk nytår markeres med en lang række symboler og traditioner. Der spises æbler med honning, blæses i vædderhorn og synges sange, som har inspireret kendte kunstnere.

"Godt nytår!"

Hvad? Der er jo over tre måneder til den 31. december.

Men sådan vil man i denne uge høre jøder gå rundt og sige til hinanden. Det skyldes, at det jødiske nytår - rosh ha-shanah - falder i efteråret, ofte september måned.

I år falder jødisk nytår fredag aften i denne uge, og begivenheden varer til søndag aften. Højtiden markeres i synagogerne med festlige nytårsgudstjenester og hjemme hos jødiske familier med særlige retter, for eksempel æbler med honning, der bekræfter ønsket om, at alle må få et sødt og frugtbart år. Der blæses også i et vædderhorn.

Navnet betyder direkte oversat årets hoved. Men der ligger meget mere i højtiden, og her bringer vi en håndfuld gode ting at vide om det jødiske nytår.

Symbolske madvarer

Til rosh ha-shanah spises der masser af æbler, som der jo er mange af for tiden. Man skærer æblerne i skiver eller både og spiser dem med honning på. Æblet symboliserer frugtbarhed og det runde år, og honning er sødt. Jøder ønsker på denne måde hinanden et godt og sødt år.

Der spises i nogle jødiske hjem også andre ting, som skal symbolisere et ønske om rigdom og godt helbred. Det er blandt andet dadler, rodfrugter, græskar og nogle steder endda et fiskehoved. I visse jødiske kredse siges der en bøn for hver af disse ting, som indtages i en særlig rækkefølge.

Cohen og nytårssalme

Den jødiske liturgi, som er forbundet med rosh ha-shanah, har inspireret salmer og sange. Og mindst to rocksange. Til højtider som rosh ha-shanah synges der mange sange, og en af dem er Avinu malkeinu"-salmen, som lovpriser "vor far, vor konge". Denne sang har nemlig inspireret det skotske rockorkester Mogwai, som står bag en 20 minutter lang sang med titlen "My Father, My King", hvor man finder melodiske temaer fra den gamle salme.

Også afdøde Leonard Cohen, som selv var jøde, kendte de gamle salmer og sange og trækker i sin "Who By Fire" på den jødiske bøn Unetaneh tokef, som nogle mener er den vigtigste bøn til de store jødiske helligdage, herunder altså også rosh ha-shanah.

Ikke et, men fire nytår

Hvorfor nøjes med et nytår, når der er så meget, der er en ny begyndelse? Ifølge jødisk tradition er der i alt fire fejring, der hver især markerer, at vi forlader noget gammelt og går ind i en ny cyklus.

Første gang det jødiske nytår, rosh ha-shanah, nævnes, er i Tredje Mosebog. Dagen er formentlig opstået omkring 600 f.Kr. og dukker først op i Mishnah, en samling jødiske regler fra omkring år 200. Rosh ha-shanah er markeringen af tidspunktet, hvor Gud mentes at have skabt verden for nu 5784 år siden.

De øvrige tre nytår er kongernes nytår, som markerer, at man i bibelsk tid på dette tidspunkt beregnede kongers regeringstid og bestemte jødiske helligdage. Så er der dyrenes nytår i august, som kan forstås som en skattedag, altså den økonomiske skæringsdato, hvorfra man beregnede, hvilke dyr der skulle betales tiende af. I efteråret er der også tu b'shvat, som kaldes "træernes nytår".

For at gøre det lidt mere kompliceret, så fejrer jøder også den årlige afslutning på oplæsning af Toraen i synagogen. Denne cykliske højtid hedder simhat torah og falder i oktober. Det anses dog ikke som et nytår, men der kastes med slik, og det hele er meget festligt.

Livets bog

Den jødiske nytårsfest har muligvis sin oprindelse i mellemøstlige høstfester, men i flere tusinde år har højtiden haft en mere alvorlig betydning. Det er nemlig på denne dag, at Gud afgør det enkelte menneskes skæbne i det kommende år.

Til højtiden gentages sætningen "indskriv os i livets bog" flere gange. Det gør man, fordi man i bøn til Gud håber, at man trods sine fejl alligevel kan ændre på regnskabet ved at undskylde for fejl, blive gode venner med folk, ved at bede og give til velgørenhed.

Bogen lukkes 10 dage efter rosh ha-shanah, hvor den måske helligste dag yom kippur - forsoningens dag - falder. 10 bodsdage har jøder til at gøre det godt igen.

